

مدل نظارت شدهی ضعیف برای تشخیص مشترک احساس-موضوع از دادههای متنی

مسعود فاطمي

گرایش هوش مصنوعی و رباتیک/ رشتهی مهندسی کامپیوتر

دانشکدهی برق و کامپیو تر

9414994

گزارش پروژهی پایانی درس یادگیری ماشین

دكتر پالهنگ

هدف از تحلیل احساس یا کاوش عقاید استفاده از ابزرهای خود کار برای تشخیص و استخراج اطلاعات مفهمومی ماند عقاید، نگرشها، و احساسات بیان شده در متن میباشد. در این پروژه یک ساختار احتمالاتی جدید تحت عنوان مدل مشترک احساس موضوع بر اساس مدل تخصیص دیریکلهی پنهان معرفی و پیاده سازی می شود، که به صورت همزمان موضوع و احساس را از دادههای متنی استخراج می کند. در کنار مدلهای نظارت شده که برای تشخیص احساس و طبقهبندی متون برا ساس احساس وجود دارد و در بیشتر موارد استفاده از چنین مدلهایی در یک دامنهی دیگر منجر به نتایج نامطلوب می گردد مدل معرفی شده در اینجا یک مدل نظارت شدهی ضعیف میباشد که این خاصیت باعث می گردد اجرای مدل بر روی دامنههای دیگر منجر به تولید خروجی مطلوب گردد و کاهش کارایی در خروجی مدل به وجود نیاید. مدل نهایی پیاده سازی شده در اینجا بر روی یک پایگاه داده مورد آزمایش قرار می گیرد و نتایج حاصل با توجه به معیار سرگشتی مورد ارزیابی قرار می گیرند.

کلمات کلیدی: مدل موضوعی، مدل تخصیص دریکلهی پنهان، مدل مولد، تقریب تغییرات، توزیع پسین

۱. مقدمه

در این پروژه هدف تشخیص احساس از دادههای متنی می با شد. مدلی که در اینجا برای هدف مورد نظر پیاده سازی شده است بسط داده شده ساختار تخصص دیریکله ی پنهان می با شد که از آن برای استخراج همزمان احساس و موضوعی می باشد. با توجه به استفاده می شود. مدل تخصیص دریکله ی پنهان که در ادامه به صورت کامل شرح داده می شود یک مدل موضوعی می باشد. با توجه به تعریفی که برای مدلهای موضوعی و جود دارد چنین ساختارهایی به عنوان زیر مجموعهای از مدلهای احتمالاتی مولد در نظر گرفته می شوند. با اجرای یک مدل موضوعی بر روی مجموعهای از اسناد یک چکیده از موضوعهای موجود در سندهای مختلف به عنوان خروجی دریافت می شود که بسته به کاربرد مورد نظر می توان آن را به عنوان یک نمایش منسجم از مجموعه اسناد در نظر گرفت. یا در کاربردی دیگر این مجموعه موضوعهای موجود در متن را می توان به عنوان یک بردار ویژگی در نظر گرفت و برای مثال در فر آیند طبقه بندی متون از آن استفاده کرد.

همان طور که ذکر شد مدلی که در اینجا بسط داده می شود گسترش یافته ی مدل تخصیص دیریکله ی پنهان می باشد که علاوه بر موضوع، احساس موجود در یک مجموعه سند که می تواند مجموعه ای از بازبینی ها باشد را برای ما استخراج می کند. همان طور که در پیشنها د پروژه که پیش از این اعلام گردیده بود برای پیاده سازی این مدل از نرم افزار متلب استفاده شده و کد نوشته

¹ Latent Dirichlet Allocation (LDA)

² Sentiment

³ Topic Model

⁴ Generative Probabilistic Models

⁵ Classification

شده در محیط این برنامه قابل اجرا میباشد. در ادامه با خروجیها، ورودیها، بخشهای مختلف پیاده سازی و نحوهی اجرا به صورت کامل آشنا میشویم.

۲. تخصیص دیریکلهی پنهان

همانطور که پیش از این نیز ذکر شد تخصیص دیریکلهی پنهان یک مدل احتمالاتی بر روی مجموعهای از اسناد میباشد. فرضی که در این مدل می شود بر پایهی این است که هر سند متنی را می توان به صورت یک توزیع مخلوط ا بر روی موضوعهای مختلف که در آن هر موضوع به وسیلهی یک توزیع بر روی کلمه ها مشخص می شود در نظر گرفت[1].

با توجه با توضیحات بالا مدل LDA فر آیند مولد زیر را برای هر سند w در مجموعه سندD در نظر می گیرد[1]:

 $oldsymbol{t}$ از یک توزیع پواسن مانند $oldsymbol{t}$.

روزیع دیریکله با بردار α . انتخاب θ از یک توزیع

 w_n کلمه مانند N

(الف) انتخاب یک موضوع z_n از توزیع چندجملهای θ .

(ب) انتخاب یک کلمه مانند w_n از $(p(w_n|z_n$, $\beta)$ که یک توزیع احتمالی شرطی و مشروط به موضوع z_n میباشد.

یک متغیر ترصادفی دیریکله ک k-بعدی مانند θ با توجه به رابطهی توزیع دیریکله به فرم زیر می با شد و چگالی آن از این رابطه بد ست می آید[1]:

$$p(\theta \mid \alpha) = \frac{\Gamma\left(\sum_{i=1}^{k} \alpha_{i}\right)}{\prod_{i=1}^{k} \Gamma(\alpha_{i})} \theta_{1}^{\alpha_{1}-1} \cdots \theta_{k}^{\alpha_{k}-1}$$
(1)

که در آن پارامت $\square$ یک بردار k-بعدی میبا شد که در آن هر 0>0 ، و $\square_i>0$ تابع گاما میبا شد. با توجه به پارامترهای محا سبه شده ی α و یک مجموعه از α کلمه ی α از رابطه ی زیر محاسبه می شوند α و یک مجموعه از α کلمه ی α از رابطه ی زیر محاسبه می شوند α و یک مجموعه از α کلمه ی α از رابطه ی زیر محاسبه می شوند α و یک مجموعه از α کلمه ی α از رابطه ی زیر محاسبه می شوند α و یک مجموعه از α کلمه ی محاسبه می شوند α و یک مجموعه از α کلمه ی محاسبه می شوند α و یک مجموعه از α کلمه ی محاسبه می شوند α و یک محاسبه می شوند و یک محاسبه می م

$$p(\theta, \mathbf{z}, \mathbf{w} | \alpha, \beta) = p(\theta | \alpha) \prod_{n=1}^{N} p(z_n | \theta) p(w_n | z_n, \beta)$$
(Y)

¹ Mixture Distribution

² Multinomial

³ Gamma Function

که در آن $p(z_n|\square)$ به بیانی ساده $\square$ امین مو ضوع از بردار احتمالاتی $\square$ میبا شد. با انتگرال گیری از رابطه z بر روی $\square$ و محاسبه سیگما نسبت به z آنچه که حاصل می شود توزیع حاشیه z برای یک سند می باشد که فرمی به شکل زیر دارد[1]:

$$p(\mathbf{w} \mid \alpha, \beta) = \int p(\theta \mid \alpha) \left(\prod_{n=1}^{N} \sum_{z_n} p(z_n \mid \theta) p(w_n \mid z_n, \beta) \right) d\theta. \tag{\Upsilon}$$

در نهایت با ضرب کردن این احتمالهای حاشیهای برای هر سند در یکدیگر احتمال مورد نظر برای یک مجموعه سند خاص را می توان بدست آورد[1]:

$$p(D \mid \alpha, \beta) = \prod_{d=1}^{M} \int p(\theta_d \mid \alpha) \left(\prod_{n=1}^{N_d} \sum_{z_{dn}} p(z_{dn} \mid \theta_d) p(w_{dn} \mid z_{dn}, \beta) \right) d\theta_d.$$
 (£)

V المیباشد که ماتریس V که در روابط بالا موجود میباشد ماتریسی با ابعاد V المیباشد که در آن V تعداد کلمات متمایز موجود در مجموعه سند یا به عبارت دیگر تعداد کلمه های موجود در لغاتنامه و V تعداد موضوعهای نهان خواسته شده میباشد. با توجه به این تعریف عناصر ماتریس V برابر احتمال وجود هر کلمه در هر موضوع میباشد. برای مثل V نشان دهنده ی احتمال مشاهده ی کلمه ی آم در موضوع V میباشد.

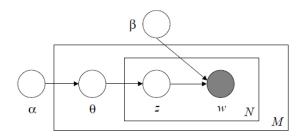
مدل LDA که روابط آن در اینجا شرح داده شد به عنوان یک مدل گرافی احتمالی در شکل ۱ نشان داده شده است. همان طور که در شکل ۱ نیز مشخص میباشد میباشند و LDA یک مدل ۳ سطحی میباشد. پارامترهای α و β پارامترهای در سطح مجموعه سند میباشند و در کل فرآیند تولید یک مجموعه سند تنها یک بار نمونهبرداری می شوند و تا انتهای کار ثابت هستند. متغیر θ_a یک متغیر در سطح کلمه سند میباشند، یا به بیان دیگر برای هر سند یک بار نمونهبرداری می گردد. و در انتها متغیرهای α 0 متغیرهای در سطح کلمه میباشند که که برای هر کلمه در هر سند یک بار نمونهبرداری می شوند . لازم به ذکر میباشد که در شکلهایی مانند آنچه که در اینجا به عنوان مدل LDA نشان داده شده است و به آنها مدل گرافی گفت می شود، پیکانها نشان دهنده ی وابستگی، مستطیلها نشان دهنده ی تکرار و دایرهها نشان دهنده ی متغیرهای تصادفی میباشند. البته خود این متغیرهای تصادفی بر دو نوع پنهان (سفید) یا مشاهده شده از خاکستری) میباشند.

¹ Marginal Distribution

² Latent Topic

³ Probabilistic Graphical Model

⁴ Observed

شکل۱

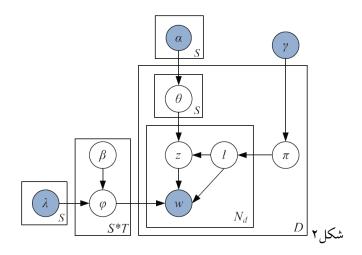
٢. مدل مشترك احساس-موضوع

با توجه به آنچه که در بخشهای قبل گفت شده مدل مشتر ک احساس-موضوع که در شکل ۲ مشاهده می شود همانند LDA با توجه به آنچه که در بخشهای قبل گفت شده مدل مشتر ک احساس موضوع به تشخیص موضوع به تشخیص احساس از داده های متنی نیز می پردازد. مدل LDA که در قسمت قبل شرح داده شد بر این فرض می باشد که هر سند به صورت مخلوطی از موضوعها می با شد، در حالی که هر موضوع یک توزیع احتمالاتی بر روی کلمه ها می با شد. برای مدل کردن احساس در LST یک لایه بین سند و موضوع اضافه می کنیم. با این وجود LST کلمات با هردو بر چسب احساس و موضوع همراه هستند.

فرض کنید که یک مجموعه سند در اختیار داریم که شامل D سند میباشد که به صورت $C=\{d_1,\dots,d_D\}$ مشخص می شوند، هر سند موجود دنبالهای از N_d کلمه میباشد که با $W_d=\{w_1,\dots,w_{N_d}\}$ مشخص می شوند و هر کلمه در داخل سند یک مورد از W_d کلمه میباشد که به صورت $W_d=\{w_1,\dots,w_{N_d}\}$ شاخص گذاری شده اند. همچنین W_d تعداد بر چسبهای احساس متمایز میباشد و W_d تعداد کلی موضوعها. روند تولید کلمه W_d در سند W_d تعداد بر پسب احساس مثلا W_d از W_d که توزیع احتمالاتی احساس برای هر سند میباشد انتخاب می کنیم. سپس با توجه به بر پسب احساس انتخاب شده و مشروط به آن یک موضوع از توزیع موضوعی و یا تولید می کنیم. در نهایت یک کلمه از توزیع مشروط به هر دو بر پسب موضوعی و احساس برای هر مجموع سند می کشیم و یا تولید می کنیم. لازم به ذکر میباشد که در مدل W_d به ازای هر سند یک توزیع احتمالاتی برای موضوعها در سند خواهیم داشت. به طور مثل اگر ما سه بر پسب احساس مثبت، منفی یا بی طرف داشته باشیم، برای هر سند ما سه توزیع احتمالاتی موضوعی خواهیم داشت که هر کدام متناظر با یک احساس خواهند بود. تفاوت دیگری که بین LDA و TST میباشد از این موضوعی خواهیم داشت که در ST به هنگام نمونه برداری از کلمه، این کار تنها مشروط به توزیع موضوعی برای مجموعه سند انجام می شود ولی در ST این نمونه برداری مشروط به هر دو توزیع موضوعی و احساسی نیجام می شود [2].

-

¹ Joint Sentiment-Topic(JST)

تعریف رسمی از فرآیند مولد تحت مدل JSTکه با شکل ۲ متناظرر است به شکل زیر می باشد[2]:

- $l \in \{1, ..., S\}$ .1
- برای هر موضوع $j \in \{1, ..., T\}$ می کشیم.
  - ریم. $Dir(\gamma)$ بدست می آوریم. π_d بدست می آوریم.
- . برای هر برچسب احساس l در سند d یک توزیع مانند $\theta_{d,l}$ از Dir(lpha) انتخاب می کنیم.
  - d در سند w_i در سند ٤.
  - می کنیم، π_d از توزیع چند جمله ای π_d انتخاب می کنیم،
    - می کنیم، و موضوع مانند z_i از توزیع چند جمله ای θ_{d,l_i} انتخاب می کنیم،
- l_i ساس احساس Z_i و برچسب احساس و مشروط به موضوع Z_i و برچسب احساس و یک کلمه مانند W_i کلمه مانند W_i کلمه می کنیم.

۴. ترکیب کردن دانش اولیه در مدل

همان طور که پیش از این نیز ذکر شد مدل ISTگسترش یافته ی مدل LDA می با شد. در مقایسه با ISTدر کنار اضافه شدن یک لایه ی مولد از احساس همچنین یک وابستگی دیگر از φ با توجه به ماتریس IST می اندازه ی آن IST می باشد به مدل IST اضافه کرده ایم که برای ما اطلاعات اولیه ی ما در مورد احساس کلمه ها را به صورت کد گذاری شده به سیستم وارد می کند. ماتریس IST می توان به عنوان یک ماتریس انتقال IST در نظر گرفت که توزیع دیریکله با پارامتر IST را به گونه ای تغییر می دهد که می توان از آن قطبش IST یا جهت احساس اولیه ی کلمات را بدست آورد. برای این منظور در ابتدا IST با مقدار IST برای تمام عناصر مقدار دهی می شود. سپس برای

¹ Prior Information

² Transform

³ Polarity

هر کلمه ی $\{1,...,V\}$ سدر لغات نامه و برای هر برچسب احساس $\{1,...,S\}$ اگر سدر لغات نامه ی احساس وجود داشت مقدار $\{1,...,N\}$ به صورت زیر مقدار دهی می شود $\{2\}$:

$$\lambda_{lw} = \begin{cases} 1 & \text{if } S(w) = l \\ 0 & \text{otherwise} \end{cases}$$
 (a)

i که در آن S(w) برچسب احساس اولیهی کلمه ی S(w) کلمه ی احساسات را بر می گرداند. برای مثل کلمه ی "عالی" با شاخص S(w) در آن S(w) برچسب احساس اولیه ی کلمه ی کلمه ی کلمه ی در انتیجه بردار سطری متناظر با آن در S(w) به شکل S(w) خواهد بود. در این در لغتنامه دارای قطبش مثبت از نظر احساسی می با شد. در نتیجه بردار سطری متناظر با آن در S(w) به شکل S(w) خواهد بود. در این حالت برای هر موضوع S(w) برابر با صفر ماندن تنها S(w) برابر با صفر می شوند و S(w) برابر با صفر می شوند. بنابرین کلمه ی "عالی" تنها از توزیع موضوع کلمه های مثبت از توزیع دیریکله ای با پارامتر S(w) می تواند تولید شود.

استنتاج و تخمین پارامتر

مسالهی کلیدی که در بحث استنتاج او به منظور استفاده از مدل نیاز به حل آن داریم محاسبهی توزیع پسین متغیرهای پنهان با توجه به یک سند داده شده می باشد[1]:

$$p(\theta, \mathbf{z} | \mathbf{w}, \alpha, \beta) = \frac{p(\theta, \mathbf{z}, \mathbf{w} | \alpha, \beta)}{p(\mathbf{w} | \alpha, \beta)}$$
(1)

متاسفانه این توزیع در حالت کلی قابل حل کردن نمی با شد. با توجه به اینکه محاسبه ی این توزیع پسین دارای استنتاج مستقیم و دقیق نیست از الگوریتم های استنتاجی تغیراتی برای استنتاج پارامتر های مدل استفاده می کنند که شامل تقریب لاپلاس نم تقریب تغییرات و زنجیره مارکوف مونت کارلو می شوند. روشی که در اینجا استفاده می شود بر پایه ی تقریب تغییرات می باشد. ایده ی اصلی در استنتاج تغیرات استفاده از نامعادله ی جنسن می باشد که در آن یک کران پایین قابل تنظیم برای درست نمایی لگاریتم پارامتر ها بدست می آورند. اساسا یک خانواده از کران های پایین را در نظر بگیرید که به وسیله ی مجموعه ای از پارامترهای تغییراتی شاخص گذاری می شوند. این پارامترهای تغییراتی با استفاده از یک روش بهینه سازی که قصد پیدا کردن دقیق ترین کران پایین تا حد امکان را دارند انتخاب می شوند.

¹ Inference

² Posterior Distribution

³ Variational Inference I

⁴ Laplace Approximation

⁵ Variational Approximation

⁶ Monte Carlo Markov Chain(MCMC)

⁷ Jensen's Inequality

⁸ Log Llkelihood

در بخش تخمین پارامتر از یک روش بیز تجربی برای تخمین پارامترهای مدل استفاده می کنیم. به طور خاص تر با توجه به یک مجموعه سند داده شده به صورت $W_1, \dots, W_M = \{w_1, \dots, w_M\}$ ما تمایل به پیدا کردن $w_1 = w_2$ ما تمایل به پیدا کردن $w_2 = w_3$ ما تمایل به پیدا کردن $w_3 = w_4$ داده ما بیشینه کند $w_4 = w_4$ داده ما بیشینه کند

$$\ell(\alpha, \beta) = \sum_{d=1}^{M} \log p(\mathbf{w}_d \,|\, \alpha, \beta) \tag{V}$$

همان طور که پیش از این نیز ذکر شد مقدار $p(\mathbf{w}|\alpha,\beta)$ به صورت عملی قابل محا سبه نمی با شد. اگرچه با استفاده از استنتاج تغییراتی می توان یک کران پایین عملی برای درست نمایی لگاریتمی پیدا کرد، حال می توان این کران را نسبت به α و β بیشینه کرد. بنابراین می توان تخمین بیز تجربی را به صورت تقریبی برای مدل با یک روش متناوب تغییرات حداکثر انتظار α پیدا کنیم. این روش در واقع کران پایین را با توجه به پارامترهای تغییرات بیشینه می کند و سپس بعد از همگرایی این قسمت برای یک مقدار ثابت از پارامترهای تغییراتی این کران پایین را نسبت به پارامترهای مدل که α و α می با شند بیشینه می کند. روش شرح داده شده را می توان به صورت دو مرحله ی زیر نوشت:

- ۱. (E مرحله) برای هر سند مقدار بهینهی پارامترهای تغییرات را پیدا می کنیم.
- ۲. (M) مرحله) بیشینه کردن کران پایین حاصل روی لگاریتم درستنمایی با توجه به پارامترهای مدل که α و β می باشند.

۶. ارزیابی

برای سنجش میزان توانایی مدلهای موضوعی در بدست آوردن توزیع کلمات و موضوعیها از معیاری تحت عنوان سرگشتگی استفاده می شود. در اینجا هم از همین معیار برای ارزیابی مدل پیاده سازی شده استفاده می شود. محاسبه این معیار توسط کد پیاده سازی شده که به پیوست تقدیم می گردد انجام می شود و در خروجی حاصل از اجرای برنامه نمایش داده می شود. همچنین در کد پیاده سازی شده از این معیار به عنوان شرط همگرایی استفاده شده است و اگر در تکرارهای متوالی مقدار تغییر این معیار از یک حد آستانه کمتر باشد به عنوان شرط خاتمه در نظر گرفته می شود و الگوریتم همگرا می گردد.

۷. نتیجه گیری

در این گزارش و پروژه یک مدل نظارت شده ی ضعیف برای تشخیص همزمان احساس و موضوع به صورت مشترک از داده های متنی را معرفی و پیاده سازی کردیم. مدل معرفی شده که JST نام دارد عمل کرد مناسبی برای کاربردهای خواسته شده از خود نشان می دهد. خاصیت نظارت شده ی ضعیف برای این مدل باعث می شود که در مقایسه با سایر مدل ها، JST به راحتی قابل انتقال به

¹ Empirical Bayes Method

² Variational Expectation Maximization

³ Perplexity

یک دامنه ی دیگر با شد بدون کاهش محسوس در کارایی که در سایر مدل ها این اتفاق رخ می دهد. از دیگر تفاوت های مدل JST با سایر مدلها این است که تمام مدلهای موجود به تشخیص احساس کلی متن می پردازند، این در حالی می با شد که JST به تشخیص احساس همراه با هر موضوع و احساس کلی متن می پردازد که در مسائل پیش رو دید بهتری را به کاربر خواهد داد.

۸ پیوست

مدل شرح داده شده در این گزارش در نرم افزار متلب پیاده سازی گردیده و فایلهای آن به پیوست این گزارش تقدیم می گردد. پیاده سازی صورت گرفته از ۱۱ تابع اصلی تشکیل گردیده که بر روی یک زیر مجموعهی ۱۰۰ تایی از ۱۰۰ بازبینی ابتدایی موجود در پایگاه داده ی بازبینی فیلم آموزش دیده و مقدار سرگشتگی و پارامترهای مدل را محاسبه کرده و به عنوان خروجی بر می گرداند. برای اجرای پیاده سازی صورت گرفته کافیست دستور زیر در خط فرمان نرم افزار متلب اجرا شود:

[alpha,beta,lambda,phi,sentiment_gamma] = ldamain('train',20)

۹. منابع

-

^[1] Blei, David M., Andrew Y. Ng, and Michael I. Jordan. "Latent dirichlet allocation." the Journal of machine Learning research 3 (2003): 993-1022.

^[2] Lin, Chenghua, et al. "Weakly supervised joint sentiment-topic detection from text." *Knowledge and Data Engineering, IEEE Transactions on* 24.6 (2012): 1134-1145.

¹ Movie Review